

גליון באר הבדשה

נערך ונלקט מתוך תוכן דברי שיחותיו של
מורינו הגה"צ רבי אברהם אלימלך בידרמן שליט"א

צו

מכון
באר
האמונה

גליון באר הפרשה

להערות והארות,
וכן לכל עניין אחר
ניתן לפנות:
לטלפון 718.484.8136

או לאימיל:
Mail@BeerHaparsha.com

מדי שבוע בשבוע בדוא"ל בחינם

הירשמו היום!

לשון הקודש
באר הפרשה
mail@beerhaparsha.com

אידיש
דער פרשה קוואל
mail@derparshakval.com

אנגלית
Torah Wellsprings
mail@torahwellsprings.com

ספרדית
Manantiales de la Torá
info@manantialesdelatorah.com

צרפתית
Au Puits de La Paracha
info@aupuitsdelaparacha.com

איטלקית
Le Sorgenti della Torah
info@lesorgentidellatorah.com

רוסית
Колодец Торы
info@kolodetztory.com

ארה"ב:
Mechon Beer Emunah
1660 45th St, Brooklyn NY 11204
718.484.8136

בארה"ק:
מכון באר האמונה
רח' דובב מישורים 4/2
עיה"ק ירושלים תובב"א
025 688 040

יו"ל ע"י מכון באר אמונה
© 2022 כל הזכויות שמורות להמכון

העתקה או הדפסה של הגליון בכל פרמוט שהוא כדי
להרויח או לפרסם עסק וכדו' ללא אישור בכתב ממכון
באר האמונה הינו נגד ההלכה והחוק הבינלאומי

תוכן הענינים

פרשת צו

ב	ימי הפורים - הארת 'פורים דמוקפין' גם ל'יושבים בערי הפרזות'
ג	גם מחר - המשכת שפע ימי הפורים לכל השנה
ז	קרבן תודה - הודאה לה' על חסדיו ונפלאותיו שבכל יום עמנו
יא	וכל החיים יודוך סלה - המודה לה' תמיד אינו צריך ל'ניסים'
יב	אודך כי עניתני ותהי לי לישועה - ההודאה ממשיכה ישועות ורחמים
יד	וירוממו בקהל עם - שיחו בכל נפלאותיו
טו	ושמו אצל המזבח - לבל ידח ממנו נידח

סדר ועימוד:

א.ש. אשדוד

shwrtz@bezeqint.net

פרשת צו

וב'משמרת שלום סי' נ אות ו) ש'שני ימי הפורים' ניתנו לכל ישראל בכל מקום שהם, שאם נאמר ש'זמנו של זה לא כזמנו של זה', וי"ד שייך רק ל'פרוים' וט"ו נוהג רק ב'מוקפים' א"כ כיצד ניתן לומר ששני ימי הפורים הם במקום שני הימים שבספק].

ואכן כתב ב'משמרת שלום' בזה"ל, ביום שושן פורים יש בו גם בן הארה נפלאה, על בן יש לשמוח בו ולעשות סעודה, וטוב לב משתה תמיד, עכ"ל. וכך איתא מהר"ק רבי מרדכי מטשערנאביל זי"ע (ליקוטי תורה לפר' זכור ד"ה כתיב) לרמזו בלשון הכתוב (שה"ש ה יג) 'שפתותיו שושנים נוטפות מור עובר', כי 'שושנים' רומז ל'שושן', ומרמז 'כי מי שמקיים מצות שמחה ויום משתה ושמחה בשושן פורים גם בן, פירוש דווקא ביום שאחר קריאת המגילה הוא בוודאי מצוה גדולה, בחי' והעיר שושן צהלה ושמחה, ועל זה כתיב נוטפות מור עובר, שהוא בְּשָׂמִים ומעלה ריח טוב'.

יתר על כן מצינו שנהנו להרבות בשמחה ב'שושן פורים' יותר מפורים דפרוין עצמו, וכמו שכתב להדיא הרה"ק ה'צמח צדיק' זי"ע (פורים ד"ה המנהג) 'המנהג להרבות בשמחה בשושן פורים' וכו', ובהמשך דבריו כתב ש'מרבין בשמחה יותר מפורים', עיי"ש מילתא בטעמא, גם הרה"ק ה'ישמח ישראל' זי"ע (אות ט) הביא 'שמצינו הרבה צדיקים ששמחו יותר בשושן פורים מביום פורים'. וביאר בזה הרה"ק ה'מנחת אלעזר' ממונקאטש זי"ע (שער יששכר מאמר ימי ששון אות לא) על

ימי הפורים - הארת 'פורים דמוקפין' גם ל'יושבים בערי הפרויות'

בתיב במגילה (ט כז), 'להיות עושים את שני הימים האלה ככתבם וכזמנם בכל שנה ושנה', והנה הגם שלפי 'פשוטו של מקרא' הכוונה היא שבערי הפרויות יעשו את יום הפורים בארבעה עשר, ואילו בערים המוקפות חומה יחגגו למחרת - ביום חמישה עשר, אך כבר איתא בספה"ק שדברי הכתוב נאמרו לכל אחד ואחד בכל מקום שהוא להיות עושים את שני הימים האלה, ותוקף קדושת יום 'שושן פורים' מאיר גם לאותם שיושבים בערי הפרויות וכבר חגגו אמש את חג הפורים כדינם, כי 'ימי משתה ושמחה' כתיב - ימי לשון רבים*.

ומקור לדברים מצינו כבר בדברי הוזה"ק (ח"ג רנו.) שם רומז בדברי הכתוב בעניין 'תיבת נח' שאמר הקב"ה לנח להכניס אל התיבה שנים שנים מכל החי, וכן שבעה שבעה מהבהמות המהורות, ונרמז בזה שכשם שהתיבה הגינה עליהם, כך יש שמירה על 'אלין דמנטרין חגין וזמנין דאינון ימים טובים (- אלו ששומרים חגים וזמנין שהם ימים טובים) שנים שנים שבעה שבעה, שנים שנים תרין יומין דראש השנה ותרין יומין דשבועות, ובגין דאינון תרין מנייהו בספק הא אית שני ימי הפורים באתרייהו (- ובגלל ששני ימים מהם בספק, כי ר"ה ושבועות עיקרם יום אחד הוא, ורק מחמת ספיקא דיומא נוהגים שני ימים, הרי יש שני ימי הפורים במקומם) שבעה שבעה ז' יומין דפסח ז' יומין דסוכות'. [ומכאן הוכיחו (ב'זכר דוד' מאמר ג פרק קט,

א. מעשה היה אצל הרה"ק רבי יהושע מבעלזא זי"ע בשנה שחל בה 'שושן פורים' בערב שב"ק (כמו בשנה זו) ושמע איש אשר שח עם רעהו ואומר לו בביטול כי היום אינו פורים אלא שושן פורים, ולא נחשב אצלנו כפורים, נענה לו הרה"ק יא, יא, עס איז א יו"ט (כן, כן, זה יו"ט), ומיד הוסיף לאמור, שלעת ערב ב'קבלת שבת' נתחיל ב'מזמור לדוד' כמו שנהוג ביו"ט שחל בערב שבת, להראות ולפרסם ברבים כי 'שושן פורים' נחשב כיו"ט, וחג ה' לנו, ומני אז כך נהגו בחצר הקודש בעלזא בשושן פורים שחל בער"ש לנהוג בקבלת שבת כמנהגי יו"ט, כלומר, להתחיל ב'מזמור לדוד', ולומר ב'לכה דודי' רק 'בואי בשלום' ולהוסיף תיבת 'בשמחה' (ביתו נאווה קודש עמ' רנח).
כמובן שלא נאמרו הדברים לשנות מנהגי הקהילות, ואיש איש ינהג כמנהג אבותיו ורבותיו, אך כולי עלמא לא פליגי להרבות ולהוסיף בשמחה כדת היום להעשות...

גם מחר - המשכת שפע ימי הפורים לכל השנה בתיב במגילה (ט כח), 'וימי הפורים האלה לא יעברו מתוך היהודים', ואמרו צדיקי הדורות כי בא הכתוב לרמוז על עבודת האדם להשריש בעצמו את 'הפורים' לבל יעברו ממנו כל השפעות הקדושה הנפלאות שזוכים להם בימי הפורים הקדושים¹, אלא ישאירו בו חותם דקדושה לכל השנה².

כה אמר הרה"ק ר' בונם מפרשיסחא זי"ע (הובא ב'שפת אמת' ויצא תרל"ה ד"ה ויפגע) לפרש בלשון הכתוב (תהילים מט כא) 'אדם ביקר בל ילין נמשל כבהמות נדמו', שאדם הזוכה ליקר והארה ולרוממות והתעוררות

פי מה דאיתא ב'תיקוני זוהר' (בהקדמה יג.) לרמוז את ימי הפורים בלשון הכתוב האמור במחיית עמלק (שמות יז טז) 'כי יד על כס י-ה', 'יד' רומז ל"ד אדר והוא פורים דפרזים, וי-ה' רומז לחמשה עשר בו ולשושן פורים, ונמצא ש'שושן פורים' נרמז בשם הקדוש י-ה, על כן מעלתו יתירה על יום י"ד³.

ובך כתב הרה"ק ה'חתם סופר' זי"ע (דרשות, שנת תקי"ף) וז"ל, כי עיקר יו"ט הוא ביום מנוחת שושן, כי מה יועיל מנוחת כל העולם אם בברית המלך עדיין אש מלחמה בוער, על כן אין שמחה לישראל אלא ביום ט"ז, עכ"ל⁴.

ב. כה אמר הרה"ק אדמוה"ז מסאדיגורא זי"ע 'עיקר פורים הוא שושן פורים, כי ירושלים היא באמצע העולם (תנחומא קדושים י), לב העולם, וירושלים מוקפת חומה מימות יהושע בן נון וכו', וכתוב (מלכים א' ח מח) והתפללו אליך דרך ארצם'. והוסיף עוד ואמר 'שושן פורים הוא גבוה מפורים, כי שושן פורים הוא בט"ו לחודש עת מילוי הלבנה'. ג. כבר הבאנו מה שאמר הרה"ק ה'עטרת צבי' מזידיטשוב זי"ע שבשושן פורים אפשר לפעול יותר מפורים עצמו (ולא היה אותו צדיק דר בעיה"ק ירושלים...).

גם הובאו דברי הרה"ק ה'אמרי נועם' זי"ע (לר"ח אדר ד"ה או יאמר בהקדם) על הא דאיתא בגמ' (מגילה ז:) ששנה אחת נתבסם רבה מיינו בסעודת פורים, 'קם רבה שחטיה לרבי זירא', למחר כאשר התפכח מן היין 'בעי רחמי ואחייה' (ביקש רחמים והחייהו), ובזה המעשה גילו לנו חז"ל כי יום הפורים מסוגל לישועות ורפואות למעלה מדרך הטבע, ואף חולה הנצרך לרפואה בבחינת 'תחיית המתים' יכול להיוושע ולהיענות. והוסיפו לדייק כי היום בו ביקש רבה רחמים על תחיית המתים היה 'למחר' - ב'פורים דמוקפים', ואף שהוא היה מ'בני הפרזים', אך סגולת היום לפעול כל מילי דמיטב, ומה שאלתך וינתן לך שווה לכל העולם כולו, ואדרבה תוקפו של יום הולך וחזק.

וכבר מילתנו אמורה, שפשיטא ואין צריך לומר ששערי שמים הפתוחים לרווחה אינם ננעלים עם התקדש ליל שב"ק, אלא וודאי שגם יום השב"ק הינו המשך וחיבה אחת לימי הפורים, וכל הפושט יד נותנים לו בג' ימים הללו שמתחילים באור לארבעה עשר ומסתיימים בצאת השבת. ו'החוט המשולש לא במהרה ינתק', והחכמים - יודעי העיתים לנצל את הימים הקדושים הללו ולהמשיך מהם את כל ההשפעות הטובות לכל השנה הבעל"ט.

ד. והרה"ק ה'חידושי הרי"ם' מגור זי"ע אמר לבאר בעניין 'שבת הפסקה' שהוא על דרך שאמרו חז"ל (הובא ברש"י ר"פ ויקרא) 'מה היו הפסקות משמשות - ליתן ריווח להתבונן בין פרשה לפרשה', וכך גם תכלית 'שבת הפסקה' שבתוך ה'ארבע פרשיות', שצריך האדם להתבונן היאך לקנות בעצמו את השפעות הקדושה למען יעמדו ימים רבים. ומעתה שב"ק זו, שהיא שבת הפסקה בין 'זכור' ל'פרה', הרי הזמן מבקש את תפקידו ביותר 'להתבונן' היאך לשמר את הארות הפורים לאורך ימים.

ה. כה כתב הרה"ק ה'אמרי אמת' (תרפ"ו), חנוכה ופורים הם יו"ט של חול, ואין בהם הבדלה, ויכול הכח להישאר לתמיד, וזהו שנאמר (אסתר ט יג) 'ינתן גם מחר וכו' לעשות כדת היום' היינו שישאר למחר, עכ"ל. הוסיף הגר"י הוטנער זצ"ל, דמהאי טעמא גופא לא תקנו חז"ל 'הבדלה' במוצאי פורים, למען לא 'נבדיל' ונפסיק את הפורים... אלא נמשיכו לאורך ימים.

וכך רמזו לה בדברי הגמ' (מגילה ב.) 'ואימא שיתסר ושיבסר, ולא יעבור', שתפקיד ימי שיתסר ושיבסר (ט"ז וי"ז אדר) הם לראות ש'לא יעבור' - שהשפעת הקודש של הפורים לא תעבור מקרבו כאילו לא היה כלום... ומאידך האיש הרוצה ש'לא יעבור' עצתו היא 'ואימא שיתסר ושיבסר' - ש'ישקיע' בימים אלו, כי הינם מסוגלים להמשיך את הארת הפורים לכל הרוצה...

ואגב אורחא, כתב הרה"ק ה'אהבת שלום' זי"ע (לר"ח אדר) וז"ל, וזהו שאמרו ז"ל (ביצה טו:) 'הרוצה שיצליח נכסיו', פירוש הי"ד ימים אחרונים של חדשי השנה שאזי הלבנה הוא מכוסה, וזהו נכסיו היינו בחי' נכסה שהלבנה הוא

הוביח בן הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע (תשי"ב) ממה שמצינו לגבי ה'פעמונים' שב'מעיל' של הכה"ג, דכתיב (שמות כה לה) 'ונשמע קולו בבואו אל הקודש לפני ה' ובצאתו...'. וכבר העיר הרמב"ן, מדוע צריך שישמע קולו גם ביציאתו, והלא אינו עושה אז שום עבודה שיתחייב עליה משום מחוסר בגדים, אלא שבא לרמוז, דעיקר תפקידו של אדם הוא לשמור שהאורות החג יישארו אצלו אף בצאתו מן הקודש - בצאתו מהחג, כי מה לו לאדם שנכנס לשרת בקודש ואין נשאר בו כלום בצאתו, דבכהאי גוונא לא יצא ידי חובתו אפילו בכניסתו^ט.

ואינו מלינה אצלו - שתשאר אצלו, כבר קיימא, הרי הוא נמשל כבהמות נדמו... הוסיף הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (משפטים תרס"ב ד"ה אשר תשים), שהעיקר הוא להשריש אצלו לזמן הערב והחשיכה (וזהו 'בל ילין', זמן ה'שינה' והלינה), שגם אז יהיה קבוע בלבו רושם החג. ומבאר בזה את דברי המדרש (תנחומא תצוה ח) 'ושם דרך אראנו בישע אלוקים' (תהלים נ כג), רבי מנחם בר יוסי אומר אלו שמדליקים נרות לרבים במבואות האפלים, שנרמז בזה, למי שמדליק את 'הנר' וקובע בעצמו האורות החג גם לימים החשוכים והמבואות האפלים, זוכה לראות בישועת אלוקים^ה.

מכוסה, אזי 'יטע אדר', פירוש שישמור הימים האלו בחודש אדר, היינו הי"ד ימים אחרונים שבסוף חודש אדר, ועי"ז יקח ההמתקה והכנה לכל ימות השנה. עכ"ל.

ו. מסופר על אחד מזקני חסידי ליובאוויטש שכבר היה ישיש טובא ולא היה יכול להלך בכוחות עצמו על כן היה יושב ב'כסא גלגלים' (Wheelchair), פעם התוועד וישב עם מרעיו החסידים כמה וכמה שעות, ובסיומה של ה'התוועדות' ניסה לקום מכסא 'מלכותו'... חבריו שראו אותו הבינו שצריך הוא לדבר מה וחיש באו לעזרתו, אך הוא אמר להם, איני צריך מאומה, והמשיך בשלו לזוז ולנוע, חזרו ושאלוהו מה תבקש, הסביר להם איני צריך מאומה, אבל זאת ידעתי כי אחרי 'זיץ' אסור להישאר באותו מקום... ולענייננו ייאמר, אחרי פורים אסור להישאר באותו מקום...

ז. ראה נא בנוהג שבעולם, מעמידים בכל ארץ ועיר בניין גדול שממש מעבירים את זרם החשמל (עלטר'יק) והנה אפשר שיעמוד אדם בסמוך ממש לאותו הבניין וחשכה לו, לעומתו יש המקבלים 'אורה' אף במרחק גדול מאד, וההפרש ביניהם, כי הללו התחברו לאותו זרם ב'חוטים' ועבותות (חוט חשמל) ע"כ יש בביתם אורה ושמחה.. והנמשל, אם 'יתחבר' ל'פורים' עצמו (וימשוך חוטים) עד ביתו ומקומו תאיר לו הארת החג למרחק מרחקים...

ח. בנועם שיחו סיפר הגאון רבי יעקב גלינסקי זצ"ל, שבשב"ק אחת ישב בסעודת מרעים עם אחוזת מרעיו, לפתע נכבו האורות בבית והיה צורך גדול להדליקים [כנראה מחמת הקטנים דחשיבי כחולה שאין בו סכנה, עי' או"ח שכ"ח י"ז], מיד הלכו לחפש אחר ערל שיעשה עבורם את המלאכה בשבת, לאחר זמן רב הצליחו למצוא גוי שהסכים לעלות אל ביתו, ובהיותו שם סיפרו לו שנאבדה להם טבעת וברצונם לחפש אחריה, כשכוונתם לרמז לו [שלא בלשון ציווי] שזקוקים הם לאורה כדי לחפש אחר האבידה [ולא היה חשש של הנאה ממעשה שבת, כי הנרות היו דלוקים, ונר לאחד נר למאה, עי' שו"ע רעו ד], אך הגוי טיפש היה, וכשמוע את דברי החברים התחיל לעזור להם לחפש אחר האבידה, וכמה שניסו לרמז לו לא עלה בדעתו להדליק האור, ורק הואיל בטובו לעודדם לבל ידאגו ובודאי ימצאו את האבידה, ויהי כאשר ראו שהגוי אינו מבין מה שרוצים ממנו טיכסו עצה כדת מה לעשות, והציע אחד מבני החבורה לומר לו שנותנים לו במתנה את בקבוק הבירה הנמצא במקרה, וכיון שיצטרך לחפש אחר המקרה בודאי ידליק את האור, וכן עשו, ואכן עצתו הצליחה, ואכן הדליק הגוי את האור ומשראה את המקרה ניגש בהתרגשות והוציא את בקבוק הבירה ושתה את כולו בהנאה, ויהי כאשר סיים לשתות יצא החוצה וכיבה אחריו את האור, כי שוב לא היה זקוק לו עוד...

ומכאן למד ר"י שני דברים, א. שדרכם של הגוים אטומי לב שאינם חושבים על אחרים כלל, ולא ידליקו את האור כי אם לצורך עצמם בלבד, ב. שכאשר יסיימו בהנאת גרונם יסגרו את האור כבתחילה ולא יתנו לאור להמשיך להאיר, אבל יהודי אינו כן, אלא לעולם מסייע ומדליק גם עבור אחרים, וכן בשעה שהאור דלוק מניח אותו לדלוק ואינו סוגרו לאלתר, והוא משכיל לנצל שעת הכושר וזמנים טובים כדי להאיר לעצמו בימות החול ובשאר ימי המעשה. ואכן, כשיתייגע לפתוח פתח כחודו של מחט תחילה, יפתחו לו מן השמים שערים רחבים כפתחו של אולם. ט. וכמו שפירש הרה"ק רבי אלעזר מריישא זי"ע מה שאמר המן הרשע לאחשוורוש, שלא ינזק אם יהרוג את ישראל (מגילה יג): 'דמפקי לכולא שתא בשד"י פה"י' (ראשי תיבות - שבת היום פסח היום, שעושים כל ימיהם כחגים ואינם

ויראתו, וכן אמר הרה"ק ה'חידושי הרי"ם' זי"ע, שמשום הכי כתיב במצות מלחמת עמלק, שאמר משה ליהושע (יז ט) 'וצא הילחם בעמלק מחר אנכי ניצב על ראש הגבעה', ובמגילה (אסתר ה ח) כתיב 'מחר אעשה כדבר המלך', עוד כתיב שם (ט יג) 'ינתן גם מחר ליהודים אשר בשושן לעשות כדת היום', וכן כאשר לחם דוד המלך עם עמלק כתיב (שמואל א' ל יז) 'ויכם דוד מהנשף ועד הערב למחרתם' [וכן קבעו לקרוא פרשת מחיית עמלק פעמיים, חדא בשבת זכור ואידך ביום הפורים, וגם עיקר יום הפורים נקבע ליומיים, י"ד וט"ו אדר]. עוד חזינן שנאמר בפילות בלישנא דקרא (יז יד) 'כי מחה אמהה את זכר עמלק', והיינו טעמא, דלא סגי במחיית עמלק לשעה, אלא שתהא המחיה לדורות גם ביום מחר שהוא לאחר זמן, וגם שיהא תמיד חוזר ומוחה אותו שוב ושוב, ובפרט שמלחמה זו קאי על

וכך איתא ב'אמרי נועם' (לר"ח אדר) דמה שאמרו (מגילה יז): 'קם רבה ושחטיה לרבי זירא', כי את התיבה (ויקרא א ה) 'ושחט' מתרגם אונקלוס 'ויכוס' [ואפשר לפרשה גם מלשון נכסים], וזאת העידו חז"ל על רבה שקנה את ימי הפורים בין נכסיו בלקיחה גמורה, שהשריש בנפשו את אורות החג כיתד בל תמוט לעולם. וכמאמרם (ביצה טז:) 'הרוצה שיתקיימו נכסיו, יטע בהן אדר', היינו שהרוצה לראות ברכה בעמלו בגשמיות וברוחניות צריך לנמוע ולהשריש בנפש את החודש אדר, וזה יסייע בעדו להאיר את החשיכה בכל ימות השנה. והדברים אמורים ביותר לעניין פורים וענין מחיית עמלק, שעיקרו אינו לזכור בלבד כי אם לכל תקופת השנה, לעקור את חלקו של עמלק זה הרע אשר בקרבו של האדם, ולהשריש בלבו אהבתו

משלמים מס למלך מאחר שאינם עוסקים במסחר ואינם מרוויחים), ובודאי ליכא מועדים בכולא שתא, אלא, שבני ישראל עם קודש עוסקים וטורדים עם המועדים בכל ימות השנה, וזמן רב לפנייהם יתכונו לקראתם בהכנה דרבה, ולאחריהם יעסקו בקנייני החג, 'וממש כל השנה עבודתם וטרתם רק לקיים מצוות' (הובא בספר דבש השדה אות יד), ועי"ז יונקים ונהנים מן השפע הגדול לאורך ימים.

משלו משל, למי שמילא את רכבו עם געז (דלק), אך 'חכם' זה נשאר על עמדו באותו מקום, ואף אחרי שהגיעו אחרים ורצו למלאות געז (דלק) לא זו הלה ממקומו, מששאלו אותו מאי האי, השיב בטפשותו, שברצונו להישאר כאן תמיד ועל ידי שיכניס עוד ועוד געז יסע הרכב מהר וטוב יותר, לגלגו עליו השומעים ואמרו לו כי אם ישאר במקום אחד לא יועיל לו כל הגעז שבעולם, כי הלא מטרת הגעז ברכב היא כדי שיוכל האדם לנסוע למחוז חפצו ולעשות צרכיו, נמצא שרק אחר שיעזוב את מקומו יעזור לו הגעז להגיע למרחקים. והנמשל מובן, שהזוכה לזמנים גבוהים, וכן השומע אמרות טהורות ופנינים יקרים ואינו משתמש בהם להלכה ולמעשה, אזי הוא דומה לאותו טיפש שמילא את רכבו עם דלק ונשאר במקום אחד ואינו עושה כלום, אך החכם עיניו בראשו, וממלא אסמיו בשפע רב, ארחות חיים ותוכחת מוסר, ועם אוצרות אלה נכנס לתוך ימי המעשה ומתגבר על כל הנסיונות לבלתי יוכל השטן זה היצר הרע להתגבר ולשלוט עליו.

י. שנה אחת במשתה היין ניגש חסיד אחד בגילופין אל הרה"ק ה'בית אברהם' זי"ע, ובכה לפניו שברצונו לעשות תשובה, נענה הרה"ק ואמר לו 'בא הנה מחר...' ויש בדבריו משנה תוקף וכוונה עמוקה, דלא סגי במה שהאדם מתעורר לתשובה ביום הפורים עצמו, אלא ינתן גם מחר להתחזק בתורה ועבודה. כעי"ז היה אצל הרה"ק רבי מרדכי חיים סלאנים זי"ע, שיהודי בכה לפניו במשתה היין שילמדו דרך תשובה, הקשיב הרה"ק לדבריו ואמר לו 'שמע בקולי, פנה נא למנוחתך, התפכח מיינך, אז תבוא אלי ואלמדך דרך תשובה, ויהא רעוא שיזכר לך באותה שעה מה שדברת אלי היום...'

וכך מספרים על יהודי עני ואביון ש'נדבק' לגביר העיירה אשר בשם ר' בערל נקרא, וכידוע שביום השב"ק יש להם לעשירים 'פנאי' וזמן הרבה לשמוע את אשר בפי העניים, הואיל ואינם עוסקים בעסקיהם באותו היום, העני ביכה את מצבו הקשה בפני העשיר וביקש ממנו 'נדבה הגונה', אמר לו ר' בערל (העשיר) נו נו, יש על מה לדבר, הכנס אלי מחר ונדבר, לאחר זמן הוסיף העני לבקשו, ר' בערל, אולי תוכלו גם לתת לי 'הלוואה' הגונה בתשלומים נוחים, אמר ר' בערל, נו נו, נדבר למחרת היום, לאמ"כ, הציע לו העני, אולי תצרף אותי כ'שותף' בעסקיכם... אמר לו ר' בערל, נו נו, אין הדבר מופרך כלל וכלל, נראה למחר כדת מה לעשות, העני יצא מביהמ"ד כשהוא רואה את עצמו כ'חצי' גביר... והמתין בכלות הנפש למחרת היום, ואכן, ויהי ערב ויהי בוקר יום ראשון ניצב העני הכן במשרד

באר הפרשה - פרשת צו

מלחמת היצר, וצריך האדם לעמוד תמיד על משמרתו, והזמן מסוגל ביותר להתחדש לעבודתו ית"ש ולקבלת ואת הכח לעמוד איתן במלחמות אלו מקבל האדם התורה, וכמו שביאר הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע בפורים א".
(פורים תרמ"א ד"ה מה, תרמ"ב ד"ה עיקר) דברי הגמ' (שבת

(אפיס) של העשיר, ובידידות פנה אליו, רבי בערל, נו, יזכר לך עתה אתמול אשר דברת, הבה לי ממתת ידך, תן לי הלואה כפי שדברנו, ונא הזדרז להביא 'שטרי שותפות' לחלוק יחד עמי את עסקיכם, ענה לו העשיר, היום כבר לא 'שבת', היום יום ראשון, כלומר, כל ה'הסכמות' שהסכמתי היו רק ב'דמיון' ובדיבורים, עברה השבת, הגיע יום ראשון והכל כ'עורבא פרח'.

כיו"ב, ייאמר לנו לענין רוחניות, ביום השבת וק"ו ביום הפורים, יושב לו האדם, ומזמר ניגונים יפים - זמירות שבת ויו"ט, הוא מחשב בלבו ומוחו קבלות טובות, ומדמה דמיונות כך וכך אעשה, בענין פלוני אוסיף להיטיב מעשי וכו', ויהי בוקר של יום ראשון, תמה עליו כביכול הבורא, היכן ומה אירע עם כל הבטחותיך וניגוניך היפים והנפלאים, מדוע אין רואים כל שינוי בסדר יומך, והאדם עונה כביכול, היום כבר לא 'שבת', היום יום ראשון, לא הייתה הכונה 'למעשה' ובפועל, אבל לא זו הדרך ישכון בה אור, אלא 'נתן גם מחר ליהודים', גם למחרת הפורים עלינו להחזיק את ההתעוררות, לאחר זמן לאורך ימים ושנים טובות.

יא. משל נפלא אמר הגה"צ רבי שמשון פינקוס זצ"ל, עיר אחת היתה יושבת בבקעה למרגלות הר רם גבוה ונישא, והנה כאשר באו לפתוח בה חנות גדולה לספק כל צרכי התושבים הלכו לתור אחר מקום גדול ורחב ידיים, ולא מצאו אלא בראש ההר... בדלית ברירה הקימו שם את החנות, ומני אותו היום ואילך נאלצו בני העיר לכתת רגליהם לעלות ולטפס במעלה ההר, עד שהתעורר איש אחד 'בעל חסד' עצום בגופו ובממונו, ובליבו החם רכש מכספו רכב גדול (הנקרא 'טנדר'), והכריז בקול גדול, כי שלוש פעמים ביום, בוקר צהריים וערב, הוא אוסף את אנשי העיר ונוסע אל החנות, כל המעוניין יצטרף אליו חנם אין כסף. שמחו כולם על ה'רווח והצלה', ואכן בכל יום ויום היה נוסע ג' פעמים, ורכבו מלא עד אפס מקום...

עם הזמן התקלקל ה'מזגן' (עירקאנדיש'ן) ובימי החום הוכרחו הנוסעים להזיע כהוגן, ולא עוד אלא שכיסוי (ריפוד) הכסאות שברכב נקרע מעת לעת, ועל הכל נחלש ה'מנוע' (מאטאר) מרוב 'גיעה ועמל שנים, ובקושי הצליח ליסע לאטו כשהוא 'כורע תחת משאו', והיו הנוסעים יוצאים 'לעזור' לרכב ולדחוף אותו עד שיחזור לחיים...

באסיפת ז' טובי העיר שנערכה באותה תקופה לדון בענייני העיר וטובתה עלה על ה'שולחן' ענין הרכב זכור לטוב... והתעוררו כולם ששורת הדין נותנת לקנות רכב חדש ומפואר לאותו צדיק כהכרת הטוב על כל פעלו המבורך במשך שנים למען אנשי העיר, אולם הלה מיאן נחרצות באמרו 'מרכבה' זו היא 'חפצא' של גמילות חסדים, ואין בידי להיפרד ממנו.... וככל שניסו להפציר בו העלו חרס בידם. עד שקם חכם אחד ואמר, הבה נחליף את המנוע הישן בחדש, גם נרפד את המושבים הקרועים, נשפץ את כל הרכב מבפנים, רק את ה'פח' המקיף את הרכב מבחוץ נשאיר כאשתקד, ולא יכיר בעליו שעשינו כאן איזה דבר וחצי דבר, בלילה ההוא נטלו ממנו את המפתח (עם 'תירוץ' כלשהו), נכנסו העסקנים לתוך הרכב הרכיבו ותיקנו כל הנדרש מבפנים, ואילו כלפי חוץ לא היה שום סימן לאותה 'התחדשות'...

בבוקר התיישב הנהג על מקומו, וכאשר ראה שהרכב מלא באנשים ביקש מכמה שירדו לדחוף מאחור, אך המה אמרו לו אין צורך בדבר, סובב את המפתח והדלק את המנוע.... צחק אליהם כי מכיר הוא נפש 'בהמתו' ולא תצלח לנסיעה... אך הם בשלהם, ואכן שמע בקולם וראה זה פלא הטנדר זינק במהירות כאילו יצא היום מ'בית היוצר'... אחר כמה רגעים ביקשו ממנו להדליק את המזגן, אמר להם כבר עידן ועידנים שהמזגן 'מת'... הפצירו בו מה אכפת לך לנסות... לחץ על הכפתור ואוויר קר וצונן קידם את פניהם... ממש מעשה ניסים... עד שהסבירו לו מה ש'עוללו' באישון ליל...

על דרך זה ממש, הקב"ה מחדש בטובו בכל יום מעשה בראשית, וממלא אותנו בכוחות חדשים, ורק כלפי חוץ נראה כקנקן ישן... אך במקום לנסות להדליק את הלב הרי אנו אומרים והלא אמש היה הלב יבש... כבר זמן רב שאין אנו 'יכולים' להתגבר... אין לנו אלא 'לנסות' ואז נראה עד כמה כל הכוחות הם דשנים ורעננים... והדברים אמורים ביותר בעבור עלינו ימים הפורים הקדושים, כמבואר ב'קדושת לוי' שכל טבעי העולם משתנים בעת קריאת המגילה, ועדיין למחרת פורים הננו מיואשים מעצמנו, וממתינים ש'ידחפו' אותנו לעלות כאותו בעל רכב ישן וזקן,

אך עדיין 'מקום הניחו לנו' - להלל בפינו - במזמור לתודה, ליתן שבת והודאה לאבינו שבשמים. כי עלינו להכיר בטובתו של הבורא ית"ש וברוב חסדו אשר מפליא לעשות עמנו, שהרבה יותר ממה שמגיע לאדם בדין הקב"ה מיטיב עמו בכל עת ובכל שעה, בכל מקום ובכל זמן, בגוף ובנשמה, ברוח ובגשם... וכמו שכתב ה'אור החיים' הקדוש זי"ע (שמות כב ו) וז"ל. אין לך שעה ורגע שאין השי"ת עושה פעולה עם האדם בין בבחינת גופו בין בבחינת צרכיו (עכ"ל), אם אך יתבונן מעט יכיר באמיתות הדברים, תינתר נפשו ממקומה בראותו גודל אהבת המקום ב"ה אליו".

וכן כתב ב'קב הישר (פי"ח) וז"ל, אין לך אדם שלא נעשה לו גם, בפרט בדורות האלו אשר הצרות גוברות בכל יום ויום, גזירות, מלחמות עצומות, חרב ורעב, מצור ומצוק, וחלאים רבים, ומי אשר האיר עליו הקב"ה חוט של חסד, והצילו מכל הפגעים הנזכרים

פח). 'הדור קבלוה בימי אחשורוש', כי עמלק וזרעו הם המעכבים גילוי כבוד שמו הגדול בעולם, וכמו שאמרו 'אין הכסא שלם ואין השם שלם עד שימחה זרעו של עמלק', ולאחר מפלת הרשע נתגלה יותר מלכות ה' בעולם, ובאיבוד כח הרע מתחזק כח הטוב, וכלשונו 'ובכל עת שיש מחיית עמלק מתעורר אח"כ אהבת התורה בישראל', וכן כתב 'לכן אחר מחיית עמלק יש קבלת התורה, וזה מתעורר בכל שנה', כי בפורים יש בחי' מחיית עמלק, והרי זה שעת הכושר ל'הדור קבלוה' באהבה וברצון".

קרנן תודה - הודאה לה' על חסדיו ונפלאותיו שבכל יום עמנו בפרשתן (ו יב), 'אם על תודה יקריבנו', הנה ידוע שדברי התורה הק' הם נצחיים ואמורים בכל דור ודור, שאף אם מפני חטאינו גלינו מארצנו ואין אנחנו יכולים להביא קרבן תודה כפשוטו לבית המקדש,

אין לנו להמשיך בהרגלנו הישנים, רק 'לזוז' ולהתחדש, לנסות ונראה כי הכל מתעלה ונוסע כלפי מעלה מעלה, שהרי הקב"ה מילא אותנו מאוצרותיו הקדושים, ואם 'הגוף' נשאר כמות שהיה אבל 'מבפנים' הכל חדש... יב. גם איתא ב'חסד לאברהם' (עין הקורא מעין השני נהר נז והובא ב'ערכי נחל' פרשת שמיני) שבשלושים הימים שבין פורים לפסח מוציא הקב"ה את ישראל מדי יום ביומו חלק אחד משלושים מתוך מ"ט שערי טומאה, ומעלה אותם מדרגה לדרגה, כמו שהוציאנו מטומאת מצרים בימים ההם עי"ש.

וכבר אמר הרה"ק רבי מאיר מפרימישלאן זי"ע, דהנה איתא בזה"ק (ח"ב קפג:) דמצה מיכלא דאסוותא [מאכל רפואה] היא, וכשם שהחולה במחלת הגוף צריך לצום במשך כמה שעות בטרם ינתחו אותו הרופאים כדי לרפאותו, כמו כן לקראת חג הפסח בו אנו עומדים לקבל תרופה ורפואה ל'חולי הנפש' והוא באכילת המצה, עלינו לצום ולהתענות - להיטהר ולהתרחק מתאוות רעות כדי שתוכל הרפואה להשפיע עלינו רפואה שלימה. על פי הדברים האלה אפשר לבאר את דברי הרה"ק ה'בני יששכר' זי"ע (חודש אדר ד י) המיישב קושיית הפוסקים (טור או"ח תלב) מדוע אין מברכין ברכת 'שהחיינו' על בדיקת חמץ - דאכן, מברכין שהחיינו בהתחלת זמן ביעור, והיינו ביום הפורים, והבן. ופירוש הדברים, כי אי אפשר לגשת אל הקודש כי אם שיטהר עצמו תחילה, ובהכנה כראוי, ולכן צריך להקדים בעבודת ה' כבר בפורים, וכך אמרו (פסחים ו. ועי' בבב"ל ריש סימן תכט) 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח שלשים יום' ופורים הוא שלושים יום לפני פסח [וכך נהגו הרבה צדיקים, ללמוד הלכות פסח ביום הפורים].

יג. הגה"צ רבי מתתיהו לוריא זצ"ל כתב לאחד שהתלונן על מצבו מתוך דאגה על הצרות שהקיפוהו, שאם היו נותנים לו כף מאזניים, והיה מניח על כף אחת את כל החסדים שעושה עמו הקב"ה, ועל הכף השניה את הצרות, בוודאי היה רואה בעליל כיצד 'כף החסדים' מכרעת את 'כף הצרות', ואין שום דמיון למספר הרעות לעומת רוב הטובות, ועד שהיה 'צוחק' מעצמו על שהוא דואג ודואב... הוסיף רבי מתת' לפרש בזה את הכתוב (תהילים קנ ב) 'הללוהו בגבורותיו הללוהו כרוב גדלו' שהכוונה מלשון 'רוב' (כדין 'ביטול ברוב'), וכלשונו 'כי לכל אדם יש חבילות חבילות של עגמת נפש זה בכה וזה בכה, אבל צריך לדעת שכל אלו הגבורות בטלים ברוב גדלו שהם החסדים הנגלים', ולא עוד אלא שגם ה'גבורותיו' הם בעצם חסדים אלא שהם נסתרים ומכוסים.

יד. מעשה באברך צעיר אשר נולד לו בנו בכורו במזל טוב, וראה שמיד מעלים הרופאים על גבי הכתב את כל מצבו ומעמדו של הרך הנולד - מידות גופו וטיב בריאותו, והנה הוא רואה שהרופא מעביר ידו על כל אצבעות

לעיל, יהיה לו לזיכרון תמיד חסדי ה'ט', ולא להיות מכפויי טובה ט'. ולא זו בלבד, אלא כל מי אשר משפיע עליו הקב"ה שפע של ברכה, שוכה לישוב בביתו בהשקט ובבטח, ופרנסתו היא סדורה, צריך ליתן שבח והודיה למקום על זאת. ומה מאד מזהיר בספר חרדים, שחוב

הודאה זו היא בכלל מצוות עשה של 'הגדתי היום לה' אלוקיך כי באתי אל הארץ הטובה' (דברים כו ד), מכאן אזהרה על בני אדם המקבלים טובה והשפעה מהש"ת ליתן שבח והודיה, ולא לקרות קול קובלני (מתרעם) בדרך צרי העין, אשר יותר מאשר נצרך להם נותן

התינוק וכותב דבר מה על גבי הדף, האברך היה בטוח שבוודאי מצא הרופא איזה מום או חולי באצבע, וזהו פשר הכתיבה שלאחר הבדיקה, ונבהל עד עמקי נשמתו, ושאל בחרדה גדולה לשלום התינוק, הרגיעו הרופא וביאר לו כי אחד הדברים שצריך לכתוב הוא מניין האצבעות, ועל כן מנה וספר אותם לראות שאכן יש ב"ה עשר אצבעות. ואין זה אלא משל על כל החיים, שהאדם אינו משים אל ליבו כי ב"ה יש לו עשר אצבעות והכל על הצד היותר טוב, ורק כשמתעורר 'חסרון' או חולי אז הולך ובודק את מצב בריאותו... מעיקרא יש לו לשמוח ולהודות לה' על עשר האצבעות ושאר אברים וחיות שנתן לו הבורא במתנת חנם.

טו. סיפר הגה"צ רבי שלמה ברעוודה זצ"ל שבימי חרפו היה דר בעיה"ק ירושלים באחת השכונות הישנות, פ"א יצא מביתו שבקומה השניה, ומשרצה לרדת במדרגות הצרות והרעועות מעדו רגליו, וכמעט שלא נפל עד לארץ רח"ל, וממש ברגע האחרון הצליח לאחוז במעקה, ועי"ז ניצל שלא נפל בבת אחת (והיה מגיע לריסוק אברים רח"ל) ו'רק' נחבט בגופו, מיד מיהר לברך ברכת הגומל כדת וכדין. למחרת היום נסע אל הגה"ק ה'חזון איש' זי"ע והתאונן בפניו שהיה בטוח בעצמו כי לאחר שראה את השגחת ה' עליו בגלוי ממש יסור ממנו היצר הרע, והנה הוא רואה שמיד למחרת שב היצה"ר לאיתנו וכאילו לא היה דבר, והיאך אירע לו כזאת ששכח את הנס הגדול שנעשה עמו. נענה לו החזון איש, וכי רק עימך נעשה נס, והרי עם כל יחיד ויחיד מבני ישראל נעשים לו נסים בכל רגע ושעה, וכמו שאומרים בברכת מודים 'על ניסיך שבכל יום עמנו', אלא שיש יצר הרע מיוחד אשר זרכו להשכיח מהאדם את הניסים שמתרחשים עמו (עי' אור החיים הק' דברים ח יח), וזו היא עבודתו של האדם להזכיר לעצמו תמיד אותם חסדים טובים שעשה עמו הקב"ה לבלתי יסורו ממנו (עי' באריכות בקונטרס ליל שמורים עמ' כ).

טז. סיפר לי יהודי מארצות הברית, בעל נכסים רבים, ובבעלותו עומדים כמה וכמה דירות (שהוא משכיר) באזור מסוכן, אשר גנבים מצויים בו למכביר, וכל כך מסוכן המקום עד שבכל דירה שאינה מושכרת הוא מוכרח לשלוח איש מאנשיו לשהות בה, כי בלאו הכי פורצים הגזלנים לבית ושודדים על אתר את כל הרכוש. באחד הימים בהגיע היהודי אל הדירות, יצא מרכבו ושכח על הכסא ארבעים אלף דולר טבין ותקילין צרורים בצקלונם, ועליהם היו מונחים שני נגנים. משחזר, מצא שגנבים שיברו את החלון וגנבו את שני הנגנים – ס"ה הפסד של חמש מאות דולר לתיקון החלון ועוד ארבעים דולר על הנגנים, אך כל סכום הכסף נשאר במלואו בחסדי ה'. נתמלא היהודי שמחה, ובגיל ורנן נתן שבח והודאה לבורא עולם ששמר לו על כספו.

הוסיף היהודי ואמר, אחר מעשה התבוננתי בעצמי, ואמרתי, אם לא היה לי שם סכום גדול של מעות בנוסף לנגנים הרי הייתי מתמלא צער ועגמ"נ על הפסד ממון של חמש מאות וארבעים דולר, אך כעת שכנגד הפסד ניצלו לי שאר המעות הרבים שמח אני ומודה לאלוקי, מכאן עלי ללמוד לכל עת וזמן כאשר יארע לי ח"ו איזה מקרה של עגמ"נ, להיזכר ולהעמיד לנגד עיני את כל הטובות שגמלני הבורא, בשאר רכוש, צאצאים ושאר קניינים אשר חלק לו ה'.

יז. מעשה באיש יהודי מן הדרום (של ארה"ק) בימי הרה"ק ה'בית ישראל' זי"ע שבביתו ישבו 5 מצאצאיו מעל גיל העשרים שעדיין לא נושעו בזיווגם ההגון להם, והגדולה שבהם כבר הייתה בת עשרים ושמונה, והיה הלה שבור ורצון כל הימים. בנוסף לכך ה'חברותא' (שעמו למד בכל יום) שלו אירס את אחד מצאצאיו, ובלית ברירה הוכרח ללוות כספים בבנק – שהלווהו (לחברותא) כנגד משכון דירתו של מיודעינו, אלא שעם הזמן פסק מלשלם את תשלומי חובו וממילא מכרו פקידי הבנק את דירתו לכל המרבה במחיר... מעתה נשברה רוחו בכפליים, על חסרון הדירה ועל עיכוב השידוכים ל"ע.

באחד הימים איקלע מיודעינו לשמחת נישואין בבית ידידו בעיה"ק ירושלים שם פגש בו קרובו ששאלו מדוע פניך רעים היום, ענה לו היהודי וביאר לו בטוב טעם ודעת את פרשת השידוכים ואת פרשת הכסף והדירה, אמר לו ה'קרוב' הנה כאן בירושלים יושב לו ה'בית ישראל' ספון בחדרו, גש אליו הזכיר עצמך לפניו ובוודאי תוושע,

להם ה' מזון ומחיה, ואפילו הכי כל ימיהם המה קובלים והנה איתא בגמ' (ב"ק מז.) 'שדרו של אדם לאחר שבע ובוכים י', עכ"ל י"ט.

מתחילה לא אבה היהודי (שלא היה נמנה על עדת החסידים כלל וכלל), אלא שחזקה עליו פקודת קרובו כי אם לא יועיל לא יזיק ונכנס אל הרה"ק, שם שפך לבו על שלל צרותיו, שאלו ה'בית ישראל' געדאנקט האסטו (האם כבר הודית לה' על כל החסד אשר גמלך מעולם ועד עתה), ולא נתן לו לענות לדבריו, אלא הפטיר ואמר ההודאה תהא 60% והבקשה 40%. היהודי הבין שהרבי גמר את דבריו על כן עזב את החדר, וחזר לקרובו לספר לו על השיחה התמוהה, אמר לו הקרוב, נו, הרי רבות יש לך להודות לבוראך על חייך המסורים בידו, על המזון שהוא זן ומפרנסך תמיד וכו' וכו' (כי רק שידוכי הצאצאים והדירה חסרים לך).... וישמע האיש לקול הרבי והחל להודות ולהלל לשמו הגדול, ותוך ב' חדשים נישאה הבת המבוגרת, ועד מחצית שנה נושעו כולם - 3 מהם כבר נישאו, 21 היו מאורסים, בד בבד מתה אמו של החברותא ונתגלה לצאצאיה שעשירה גדולה הייתה, וקיבל מעות הרבה עד שפדה את הדירה מידי הבנק, וליהודי הייתה אורה ושמחה. באותה שעה חישבו ומצאו שבאמירת ההלל אומרים 6 פעמים 'הודו לה' (שהרי פסוק האחרון כופלים את הודו לה') 41 פעמים 'אנא ה'..."

ונתנו רמז לדבר בהא דאיתא בגמ' (מגילה ב:) 'מ"ם וסמ"ך שבלוחות בנס היו עומדין', שאם יזכור שיעור 'סמ"ך' (60 אחוז) להודות, ומנין 'מ"ם' (ארבעים אחוז לבקש) אזי בנס היו עומדין - יזכה לנס...

יח. מספרים שהרה"ק מרוזין זי"ע ראה פעם את בתו נאנחת על איזה ענין, נענה ואמר לה, דעי לך בתי, שאנחה גוררת אנחה, והודאה גוררת הודאה, על כן מן הראוי שלא להתאנח כלל וכלל, אלא לקבל הכל באהבה ושמחה בהלל והודאה, והודאה זו תגרור אחריה שפע ברכה, בכדי שההודאה תמשך עוד ועוד.

וכה סיפר הרה"ק, מעשה בעשיר שלא היה מן העשירים כפירוש המשנה - 'איזהו עשיר השמח בחלקו' (אבות ד א), ותמיד היה מתאונן ומבכה את מזלו כי רע הוא, אמרו לו מן שמיא, וכי זה 'רוע מזל', עתה ראו תראה מהו 'רוע מזל' אמיתי, הורידוהו מעשירותו ונהפך לעני מרוד המחזר על הפתחים, אין צריך לומר שבמצב זה נתרבו טענותיו ובכיו עשרת מונים, והיה מבכה ללא הרף על המצב הנורא שבא עליו, נענו שוב מן השמים, ואמרו, וכי זהו 'מצב נורא', נביא עליך מצב שהוא באמת 'נורא נוראות', למחרת היום נתנגע ב'צרעת' ובה ננעלו בפניו שערי 'מחזר על הפתחים', כי היו הבריות מתרחקים הימנו שלא לידבק מצרעתו, והיה העשיר לשעבר בוכה ונאנח מאין הפוגות על כי כך עלתה לו - שנפל ל'בירא עמיקתא' שכזו, שבו לומר מן שמיא, וכי זו 'עמיקתא' היא, תא ואחוי לך 'עמיקתא' מהי, מיד נעשה גיבן בגבו וכפוף כהגמון, וכבר לא היה יכול לבלוע את מאכלו כרגיל. בהגיעו לשפל המצב שוב לא נאנח, אלא אמר, אכן מצבי איננו שפיר כלל, אך 'מה יתאונן אדם חי - דיו שהוא חי' (איכה רבתי ג מ), עלי להודות לבוראי על חיי, כי יש אשר מובילים אותם כבר לקבורה ואילו אני חי, מכיוון שכן, נענו משמי מרום ואמרו, וכי על מצב שכזה אומר הוא שטובה יש בו ועליו להודות לה', עתה נראהו 'טובה' מה היא, ונתרפא מהגיבנת, הוסיף האיש להלל ולשבח לבוראו, על שכבר אין גוו כפוף ואין מאושר ממנו, אמרו לו מן שמיא, וכי בזה שמח ומאושר הוא, בעת הזאת נוכיח לו 'מאושר' מהו, וירפאוהו מצרעתו, ושב להלך בין הבריות - שכבר נתנו לו להלך בינותם, כי סר ממנו הנגע, ותרב שמחתו כי מעתה יכול הוא לשוב לחזר על הפתחים... נענו בשמים ממעל, וכי בזה 'רבתה שמחתך' - לחזר על הפתחים, אכן נרבה שמחתך באמת, הכניס הקדוש ברוך הוא בלב אחד מידידיו להלוותו 'סכום הגון' ומכובד, שבו העמיד את כל עסקיו לשעבר על מכונם כבתחילה, וחזר לעשירותו יותר מתחילה, עתה כבר ידע היטב 'להיות שמח בחלקו', להודות ולהלל ולשבח על כל אשר לו.

יט. נוראות מצינו ב'אבן עזרא' (ה ז) לבאר מה שמצינו בפר' ויקרא (ה א-ג) דין 'קרבן עולה ויורד', שאם נשבע לשקר וכו' צריך להביא כשבה או שעירה לחטאת, אך אם הוא דל ואין ידו מגעת להביא בהמה הרי מחויב הוא להביא שתי תורים או שני בני יונה אחד לחטאת ואחד לעולה, ולכאורה תמוה מה טעם עליו להביא גם קרבן עולה, ומה בינו לבין ה'עשיר' שמביא רק קרבן חטאת, ומבאר ה'אבן עזרא' בשם רב יצחק 'כי טעם אחד עולה בעבור שלא תגיע ידו אולי עלה על רוחו מחשבה', וביאור הדברים כפי שהרחיבו המפרשים, כי יתכן שזה העני בראותו שאינו יכול להביא בהמה לקרבנו הרי עולה בליבו מחשבת הרהור ח"ו כנגד הנהגת הבורא ית"ש מדוע עשאו עני, ומה נשתנה חלקו מאותו עשיר שיכול להביא קרבן 'נכבד', על כן חייבה אותו התורה להביא גם קרבן לעולה, שהיא מכפרת על הרהור הלב (ירושלמי יומא פ"ח ה"ז).

ולכאורה צריך ביאור מה ענין הכריעה במודים להעונש שתיעשה שדרו כנחש. ומבאר ב'תורת חיים' (שם) וז"ל. ונראה לפרש לפי שהוא יתברך עושה חסד עם כל אדם בכל יום ובכל עת ובכל רגע, אלא שאין בעל הנס מביר בניסיון, וסבור ש'עולם כמנהגו הוא נוהג', ואינו מרגיש שכל פסיעה ופסיעה וכל תנועה ותנועה וכל נשימה ונשימה הוא ממנו יתברך שמו, כמו"ש (תהלים לו כג) מה' מצעדי גבר כוננו, וכתוב (איוב יב י) 'אשר בידו נפש כל חי ורוח כל בשר איש'. והיה מן הראוי שיודה האדם ויברך בכל עת ובכל רגע על כל פסיעה ותנועה ונשימה, כמו שאמרו חכמים (בר"ר יד ט) כל הנשמה תהלל י-ה - על כל נשימה ונשימה חייב אדם להלל י-ה, וכל מי שאינו מעלה על לבו בכל רגע שהכל מאתו יתברך אלא עולם כמנהגו נוהג הרי הוא כבופר בו חס ושלום.

הוסיפו בזה דבר מבהיל, שהרי כלל הוא בידינו ש'מחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה', ואף שעולה מכפרת על הרהור שבלב הרי אין אדם חייב להביא כפרה על מה שהרהר בעבירה, ואם כן מדוע העני צריך להביא אחד לעולה על שחטא במחשבתו, אלא שכבר אמרו בגמ' (קידושין מ.) שמחשבה רעה בעבודה זרה הקב"ה מצרפה למעשה, ואותו הרהור רע כנגד הנהגת הבורא ית"ש שעשאו עני הרי זה ככפירה רח"ל ויש בה שמץ של ע"ז, על כן צריך להביא קרבן עולה לכפר לו על היה לו הרהור כפירה.

וכבר כתב הרה"ק ה'שפת אמת' זי"ע (אחרי תרנ"ד ד"ה במדרש) וז"ל, ואם האדם זוכה לאמונה ובטחון כראוי, אז ליבו בטוח כי כל הנהגה שלו מהקב"ה, והכל הוא כפי הטוב ונצרך לו על הצד היותר טוב מכל הטובות שבעולם. ובאמת צריך לדעת כי כל אותם ייסורים בגוף או בנפש ל"ע אינם באים אלא לטובתו של אדם - בכדי לעוררו להיטיב דרכיו, ואם אכן לבבו יבין וישמע אזי תסתלק ממנו הצרה. וכמו שביאר הרה"ק רבי צדוק הכהן מלובלין זי"ע (רסיסי לילה סט.) במה שאמרו בגמ' (מגילה יג:) בעניין גזירת המן 'כיון שנפל פור בחודש אדר שמח שמחה גדולה, אמר נפל לי פור בירח שמת בו משה ולא היה יודע שבשבעה באדר מת ובשבעה באדר נולד', שהמן ידע ברוב רשעותו ובכוח הטומאה שבו שיש גזירה על היהודים אלא שלא ידע ש'ההצלחה האמיתית מגזירה הוא כאשר פועלת בקרב לבבות בני ישראל תשובה, ומביאה ישועה וביטול הגזירה', והוא חשב שבחודש זה שמת משה היינו שנסתלק הדעת מהם לגמרי ובוודאי לא יתעוררו לשוב, ולא ידע שבז' אדר נולד משה, ואדרבה חודש זה מוכן להתגלות הדעת עיי"ש, ובזה מבאר בלישנא דגמ' (כתובות ג:) 'גזירה עבידא דבטלה', ר"ל, שכל הגזירה עשויה בכדי שיבטלה ע"י שישובו בתשובה.

בדרך זה מבאר הרה"ק ה'נועם אליעזר' מסקולען זי"ע מה שהביא רש"י בריש פרשתן על הפסוק (ו ב) 'צו את אהרן וגו' - אין צו אלא לשון זירוז מיד ולדורות, אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש בו חסרון כיס', שהנה אמרו חז"ל בגמ' (ערכין טז:) 'עד היכן תכלית ייסורים וכו', במתניתא תנא, אפילו הושיט ידו לכיס ליטול שלשה ועלו בידו שניים'. וביאר מרן הבעש"ט הק' זי"ע (עי' תולדות יעקב יוסף וישלח ח), כי המאמין בהשגחתו ית' הפרטית בכל צעד ושעל יודע שגם צער קטן כזה, שרצה ליטול שלושה מטבעות ולא עלו לו אלא שניים, אף זה הגיע לו ברצון הבורא ית' בכדי לעורר אותו, והרי זה כ'קריאה מן השמיים' להיטיב את מעשיו, ואם ישכיל ויבין מה שרמזו לו מן השמים, אף בייסורים מועטים כגון דא, ויתחיל לשנות דרכיו, בזו ההכרה כבר בא לידי תכליתן של ייסורים, ולא יצטרכו לעורר אותו בחזקה יותר רח"ל... ומעתה יש לומר שעל כך אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חסרון כיס, שיתעורר האדם כבר במקום שיש איזה שהוא 'חסרון בכיס' - שרצה להוציא שלושה מטבעות ועלו בידו רק שניים, בכדי שלא יצטרכו להמשיך לעורר אותו...

לא יצטרך לבוא לידי צרה, שהרי תכלית היסורים אינם אלא כדי שיוודה וישבת להקב"ה, והוא כבר עשה כן. ובוה מפרשים בהאמור בסוף 'פרק ההודאה' (תהלים קו מג) 'מי חכם וישמר אלה ויתבוננו חסדי ה', 'שע"י ויתבוננו חסדי ה' מבעוד מועד כשהכל מתנהל על מי מנוחות, ימנע מעצמו כל מיני חלאים רעים ומרעין בישין.

וזכר איתא במדרש שוח"ט (תהלים ע) על הפסוק (שם א) 'למנצח לדוד להזכיר אלוקים להצילני' בזה"ל, ולא נאל את ישראל ועשה עמהם אלא בשביל שיהיו מזכירים נפלאותיו, אמר דוד א"ב אני מזכירו, למנצח לדוד להזכיר אלוקים להצילני, עכ"ל, והרי להדיא שהמקרים להודות ניצול מכל פגעים מרעין בישין שלא יבואו עליו.

וכה ביאר הרה"ק ה'פנים יפות' זי"ע (אמור ד"ה וכו') (תהלים קו א-ב) 'הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו, יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', שהנה בהמשך המזמור שם נזכר ענין ארבעה שצריכים להודות לה' על שהצילם מיד הסכנה שגזרמנה להם (הולכי מדבריות, חבוש בבית האסורים, חולה שנתרפא ויורדי הים), אמנם כבר אמרו חז"ל (נדה לא.) 'אין בעל הנס מכיר בניסו', והיינו, שהקב"ה שומר על האדם ומצילו שלא יבוא לידי סכנה כלל, וזהו

קל"ה ב) 'אשתחוה אל היכל קדשך ואודה את שמך על חסדך'. ואמרו במדרש שכשבא הנחש לפתות את חוה בא בקומה זקופה לפי שבא לכפור בו יתברך, ומהאי טעמא, מי שאינו כורע במודים שדרו נעשה נחש, דכיוון שעומד בקומה זקופה ואינו כורע - להודות לו יתברך על כל חסדיו, הרי הוא ככופר בו יתברך ואומר - לא הוא, והרי הוא כמודה לדעת הנחש הקדמוני (שעמד בקומה זקופה) אשר כל הכפירות והדעות החיצוניות נמשכין ממנו.

וכל החיים יודוך סלה - המודה לה' תמיד אינו צריך לניסים' כתב ה'אלשיך' הק' (ו יא-טו ע"ש) על מאמרם (ברכות נד:) 'ארבעה צריכין להודות, יורדי הים, הולכי מדבריות, ומי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים', כי באמת הכל חייבים להודות תמיד לה' - לא רק אלו שבאו לכלל סכנה, אלא אף אלו שעברו את הים על מי מנוחות?... אלא שפעמים אין האדם מכיר בזה, ועדיין לא מילא תפקידו שהוא צריך להודות לה', על כן מן השמים יביאוהו לכלל סכנה כדי שיוודה לאחמ"כ על הצלתו הגדולה, אך החכם ישביל בתחילת דרכו להודות על כל נשימה ונשימה וממילא

כ. וכמו ששמעתי מכ"ק אדמו"ר מזוועהיל ארה"ב זצ"ל לפרש במה שאמרו חז"ל (יומא כב:) 'כמה לא חלי ולא מרגיש גברא דמרא סייעיה' (ופירש"י 'כמה סמוך ומובטח ואין צריך לחלות ולדאוג מכל רעה מי שהקב"ה בעזרו'), שהכוונה היא שכל כמה דלא חלי - כל עוד שלא נחלה, אזי לא מרגיש גברא עד כמה מרא סייעיה, עד כמה הקב"ה בעזרו ומגן עליו בכל עת, ועד כמה צריך להודות לו. כי נדמה לו לאדם כי 'בדרך הטבע' הרי הוא בריא ושלם בכל רמ"ח אבריו ושס"ה גידיו, ואין 'בעל הנס' מכיר בניסו, כמה מוקף הוא בשמירה עליונה מאת הקב"ה ברוב רחמיו וחסדיו שלא יאונה לו כל רע, ולא יפגעו בו מחלות הקיימות בעולם.

ולא עוד, אלא שבגוף האדם עצמו נמצאים 'מזיקים'... והוא זקוק לשמירה מעולה לבל יזיקוהו, וכמו שכתב היעב"ץ (בסידורו) הטעם שתקנו אנשי כנסת הגדולה לומר בתפילת שמו"ע 'רפאנו ה' ונרפא', ולכאורה קשה מה שייך לשון 'רפואה' אצל הבריא, אלא היה צריך לומר 'שלא אחלה' וכדומה, ומבאר היעב"ץ בזה"ל: אין לך אדם בריא שאין בגופו מכות ופצעים פנימיים, אף אם יש חזקי טבע שאינם מרגישים, או בסיוע עליון המנצח ואין בעל הנס מכיר בניסו. עכ"ל (מאמר זה היה שגור בפי הגאון בעל השבט הלוי זצוק"ל).

וכה אמר הרה"ק רבי שלמה מטשורטקוב זי"ע, כשערך את שוה"ט בט"ו בשבט תשי"ז בעת מחלתו (כשעדיין נחשב צעיר לימים), שכל ימיו היה מתקשה במה שנאמר (שמות טו כו) 'ויאמר אם שמוע תשמע לקול ה' אלוקיך והישר בעיניו תעשה והאזנת למצוותיו ושמרת כל חוקיו כל המחלה אשר שמתני במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רופאך', שלכאורה צ"ב, וכי זה ה'שכר' והתשלום למי שישמע לקול ה' ויעשה כל המצוות - שלא יבואו עליו העונשים והמחלות שקיבל פרעה הרשע שכפר ואמר מי ה' אשר אשמע בקולו, אבל עתה מבין הוא היטב, כי בעוד האיש בקו הבריאות אינו מעריך ומחשיב נכונה את האושר והזכות בכך שהוא בריא ושלם, ורק לאחר שהאדם נחלה, וכידוע שכל אשר לאיש יתן בעד נפשו, או אז יבין את הטובה הגדולה בעצם היותו בריא. וזהו כל המחלה, שלא יהא שום מחלה, ואכן זהו השכר הגדול ביותר. והוסיף לבאר מה שאמר הכתוב 'כי אני ה' רופאך', שיש בעולם הרבה סכנות ומזיקים שהקב"ה מרפא אותם אף בלא ידיעתו...

השלימה, וז"ל. ...כי מלבד שזה מדרך השכל שמי שהוא מקבל טובה מזולתו אף אם המטיב הוא מאיש ההמוני שראוי לומר לו 'תשואת חן חן' וביותר אם קבלת הטוב מאיש שר וגדול, וזה גזור השכל לכל איש ישר הולך, אודיעכם שנוסף על זה שזה עצמו לטובתינו, ככתוב 'זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלקים', והמכוון, כי מי שמקבל טובה מזולתו ואינו מכיר את הטובה ואינו נותן לו הודיה על כך אין לו לצפות שיחזור המטיב להיטיב עמו פעם אחר פעם - אחרי שרואה שאין מחשיב טובתו לכולם אבל אם מראה שמכיר טובתו ונותן לו שבח והודיה זהו גורם לחזור ולהטיב עמו כמה פעמים, וכך אמרו חז"ל (ברכות ריש פ"ו) כל דנהנה מעה"ז בלא ברכה כאלו נחל מכנסת ישראל, כי חז"ל קבעו ברכה לכל מין ומין קודם שיאכלנו, ללחם ברוך המוציא לחם, לפירות האדמה בורא פרי האדמה, לפירות האילן בפה"ע, וכן לכולם. כי הקב"ה נותן מטר בעתו להוציא לחם ומזון לנו לחיותנו, ולזה ראוי להכיר הטובה ולברך את ה' מקודם שנהנה מהן, ועי"ז גורם שיוסיף ד' ליתן השפעה בכל המינים לטובתנו... ולזה אמר השם, 'זבח תודה' - כי קרבן תודה בא על הנם שניצול מאיזה צרה מקריב תודה שזה שבח והודי להשי"ת, ואמר זבח תודה יכבדני, ובזה שם דרך ל'אראנו בישע אלקים', שע"ז אחזור ואראנו גם לעתיד בישע אלקים, עכ"ל.

ובבר מצינו כן לרבינו יונה ב'שערי תשובה' (שער רביעי אות יב) שמפרש בדברי הכתוב (תהלים נב יא) 'אודך לעולם כי עשית ואקוה שמך כי טוב נגר חסידך', וז"ל.

שאמר הכתוב הודו לה' כי טוב כי לעולם חסדו - שראוי להודות להקב"ה תמיד בכל עת ובכל שעה, שהרי כי לעולם חסדו, שאילו היה הקב"ה מפסיק רגע אחד ח"ו מלהשפיע את חסדו וטובו הרי אי אפשר להתקיים ולעמוד אפילו שעה אחת. וכתב שם 'ראוי לכל אחד לחשוב בלבו בכל עת כאילו היה ראה את הסכנה וניצל ממנו אז היה חיוב עליו להודות, קל וחומר בשקב"ה מצילו שלא בא לידי סכנה כלל ראוי להודות בהנה ובהנה'. ועפ"ז מבאר אומרו 'יאמרו גאולי ה' אשר גאלם מיד צר', דהכי קאמר, גאולי ה' הם אלו אשר גאל אותם הקב"ה מיד הצרה והסכנה, שהם צריכים להודות להקב"ה ביותר על ששומר עליהם בכל רגע ורגע.

ובדרך זה מבאר (וכן ביאר הר"ק ה'דברי חיים' זי"ע) גם מה שנאמר (כב כט) 'וכי תזבחו זבח תודה לה' לרצונכם תזבחו', שבא הכתוב לומר שלא יביאו קרבן תודה רק אם באו לידי סכנה וניצולו שאז הם צריכים להודות, אלא יביאו לרצונם בנדבה על שניצלו ולא באו כלל לידי סכנה כ"א.

אודך כי עניתני ותהי לי לישועה - ההודאה ממשיכה ישועות ורחמים

הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל (תשובות חדשות לרעק"א בסופו) מבאר לשון הפסוק (תהלים נ כג) 'זבח תודה יכבדני ושם דרך אראנו בישע אלקים', שהזבח תודה ר"ל שרגיל בפרקי הודאה הרי הוא שם דרך - מכין את הדרך לאראנו בישע אלקים, שעל ידי שמודה תמיד הרי הוא פותח שביל ושער לקרב את ישועתו

כא. שמעתי על איש זקן ובא בימים, והוא בן שמונים ושבע שנים, אשר לקה בנשימתו ל"ע, עד שהוכרחו לחבר אותו למכונת הנשמה (רעספרייטער) למשך כמה ימים, עד שבחסדי השי"ת חזר לאיתנו, כה יאריך ימים ושנים בטוב ובנעימים, וכאשר 'השתחרר' מבית החולים אמרו לו פקידי בית החולים שעליו לשלם סך \$10,000 בעד 'השימוש' במכונת ההנשמה, החל הזקן לייבב בבכי. ונכמרו רחמיהם עליו על שאין בידו סכום גדול זה, ואמרו לו שיעשו לו 'הנחה', ולא יצטרך לשלם כל כך הרבה, אך הלה בשלו, ועיניו דומעות ללא הרף, והבינו כי ככל הנראה גם לאחר 'ההנחה' עדיין הסכום רחוק מהישג ידו, וחזרו לומר לו שיורידו עוד מהתשלומים... והוא ממשיך להתייפח מאין הפוגה, וקראו לעברו, ראינו את דמעתך, ולא תצטרך לשלם אלא רק 50% ותו לא... נענה להם מתוך בכי, שומע אני מדברים ש'טובת הנאה' ממכונת הנשמה לכמה ימים עולה עשרת אלפים דולר, אם כן כמה עלי לשלם להקב"ה על ש'מנשים' אותי כבר שמונים ושבע שנים... ומה אשיב לה'...

וכבר מצינו כן להדיא בגמ' (ב"מ פו.) על רבי שמעון בן חלפתא, שביום אחד היה לו חם מאוד, ובכדי להקל על עצמו עלה והתיישב בצלע ההר, ואמר לבתו שתנופף עליו במניפה ועי"ז יינשב רוח על פניו לצננו קימעא, והוא יתן לה בשכרה אגודות של בשמים הנקראים 'נרד', בתוך כדי הדברים החל רוח ממרום לנשב, אמר רבי שמעון בן חלפתא, כמה 'אגודות של נרד' עלינו לתת לקוב"ה שהוא בעל הרוח...

פירוש, אורך על המזבח שעשית עמדי 'ובעבור זה' (בעבור שאני מודה לך) אקוה להתמדת מבוותיך, עכ"ל. ותומך יתירותיו בכתוב (תהלים קמו ג-ד) 'צרה ויגון אמצא ובשם ה' אקרא', ובהמשך הפרק נאמר (פסוק יג) 'כום ישועות אשא ובשם ה' אקרא', דכאשר התייסר דוד המלך בצרות ויסורים היה מודה להקב"ה על החסד שגמל עמו, ועי"ז זכה להינצל מכל הקשיים.

מעתה עצה טובה קא משמע לן, שבעת צרה וצוקה רח"ל יתבונן ויחפש עד כמה יש לו להודות לה' על חסדיו המרובים שגמל עמו בכל עת ורגע, וכגון

כב. הוכחה נפלאה שמעתי מחכם אחד, כי ב'טור' כתב בסדר התפילות ב'תעניות' על הצרות שמתרין עליהן (סי' תקעט) לומר על כל צרה שלא תבוא כמה מזמורי תהילים, ומביא שם את סדר מזמורי התהילים שיאמרו אז, ואחד מהם הוא 'הלל הגדול' (מזמור קל"ו) – 'הודו לה' כי טוב', וצ"ב, מה ענין זה לסדר התפילה ב'עת צרה' בטרם תבוא הישועה, וכיצד הם מודים לה' בזמן שעדיין לא הגיעה הישועה, ומכאן ראינו, שההודאה עצמה תביא ותמשיך את הישועה (ועי' בבן יהודע פסחים ק"ז).

כג. כה היה מעשה באברך שבאחד הלילות נכנס הביתה כדרכו, ומשום מה לא הגישו לפניו את 'סעודת הערב' כרגיל, ולא עוד אלא שראה לתדהמתו כי הכיור מלא בכלים מלוכלכים ושיירי מאכלים דבוקים בהם... ושאל בחרי אף את בני ביתו מה עשית היום... כמי שאומר מדוע את יושבת בטל מבלי לעשות כלום... שמעה חרפתה ולא ענתה. למחרת שוב ראה שכמעשה מאתמול כך מעשיה היום, מטבח מלוכלך ואוכל אין, חזר על שאלתו מה עשית היום, והיא מתעטפת בשתיקתה... ביום השלישי כשפתח את דלת הבית חשכו עיניו, הילדים מסתובבים בלא מלבושים הולמים, בוקה ומבולקה בכל פינות הבית, הקירות מעוטרת בכתמי שוקולד – מעשה ידי הילדים להתפאר, והיא שוכבת במיטתה, הרים קול בצעקה מה עשית היום, פתחה את פיה בחכמה ואמרה, אכן היום לא עשיתי כלום... והיה בזה תוכחת מגולה ללמדו כי כך נראה בית כשהיא לא עושה כלום, ומעתה יבין היטב כמה עשתה ועשתה ביום אתמול ושלשום בעת אשר היה נדמה לו שלא עשתה מאומה מאחר שלא הייתה מוכנת לו סעודתו... ומלבד הלימוד בארחות החיים שיבין וישכיל כל איש כמה יגיעה ו'עבודה' יש בסדר יומה רגיל של עקרת הבית, הרי יש בזה גם מוסר השכל כלפי הנהגת האדם לבוראו ית', כי אם בדבר אחד אין הקב"ה עושה כרצונו... אל יתרעם אלא יזכור היטב כמה חסד ורחמים עושה עמו הקב"ה בכל רגע ורגע, ואוי לו ואוי לנפשו אילו לא היה עושה הקב"ה היום כלום כי אז לא היה נשאר ממנו שריד ופליט...

כד. מעשה נפלא סיפר לי אברך מתושבי ניו יארק, נס ופלא שאירע עם בתו לפני כמה שנים, שזה לה כעשר שנים תמימות שסבלה מקושי בנשימה ל"ע (עקב 'ליחות' רבות שגדשו את גרונה), וכבר היו אתה אצל כל הרופאים הנוגעים בדבר ואחד מהם לא ידע ולא הבין מה שורש המחלה ומקור סיבת החולי ומה יעשה בה, אדרבה, ככל שהוסיפו לדרוש ברופאים כך גברה הפליאה ותעלומה – מדוע אירע לה ככה, ובאלו דרכים אפשר לרפאותה, ואף כשנשלח ע"י כמה מומחים ל'אריזונה' (מדינה שבדרום מערבה של ארה"ב) שם האויר יבש מאד, לא הועיל לה שהות של ג' שבועות אלא למשך שבוע אחד. והנה, קיבלה הנערה על עצמה שבכל יום ויום בטרם תעלה על משכבה לשנת הלילה – תשב ותכתוב על גבי ה'פנקס' עשרה דברים טובים שגמל עמה הקב"ה באותו יום, ועליהם תודה ותהלל להקב"ה הגומל חסדים טובים שגמלה כל טוב, וראה זה פלא, ביום הארבעים ואחד כתבה שהחלה לנשום כאחד האדם, וכל מכאוביה וקשייה נעלמו כלא היו.

עוד מעשה שמעתי מתלמיד חכם אחד שאיבד את שמיעתו רח"ל, ואף טובי הרופאים לא מצאו מזור למחלתו, באחד הימים נתיישב בדעתו והחל מחשב על כל שאר החסדים שעושה עמו קוב"ה בכל עת ובכל שעה, שלבד מהחסרון בשמיעה פועלים כל שאר אבריו וחושיו, וב"ה שבני ביתו ומשפחתו כולם בריאים ומזונותיו מצויים לו בכבוד, והודה להקב"ה על כל הטובות הללו, משם פנה לרופא חדש שנתן לו סממני רפואה חדשים ובתוך זמן קצר חזרה אליו השמיעה כמעט בשלימות.

והיינו דכתיב מהולל אקרא ה' - בדרך הילול ושבת אקרא להקב"ה, ולא דרך בקשה, אז מיד ומן אויבי אוושע. ובוה מפרש מדיליה מאי דכתיב (שם ק"ה כא) 'אודך כי עניתני ותהי לי לישועה', דהכי קאמר 'אודך כי [פירוש, כאשר] עניתני', כלומר בעודי בעניי אודה לך הקב"ה, ותיכף 'ותהי לי לישועה' גם בלי הבקשה.

וטעמא דמילתא, כי המתפלל ומבקש שיעשה הקב"ה עמו אזי בודקים את מעשיו אם הוא זכאי וראוי לכך, ולכן אפשר שח"ו לא תיענה בקשתו, אך בשעת הודאה שהוא משבח לה' אי אפשר לעכבו שאין כל מקטרג ומשטין כי בשמים רוצים לשמוע שבחו של מקום, על כן המשכיל מתפלל אל הקב"ה מתוך הודאה ותפלה כזו ודאי עולה עד לשמי השמים ועוברת כל המחיצות המבדילות בלי שום מפריעים ומשטנים, וממילא מובטח לו שתפילתו תתקבל^י.

וירוממו בקהל עם - שיחו בכל נפלאותיו

עוד כתיב בעניין קרבן תודה (ו יב-יג) 'והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסלת מרובכת חלות בלולות בשמן, על חלת לחם חמץ יקריב קרבנו', והיינו שהיה צריך להביא מלבד הקרבן גם ארבעים חלות, שלושים מהם היו עשויים מצה ועוד עשרה לחמי חמץ. וכבר עמדו הראשונים לבאר הטעם להבאת חלות תודה שלא מצינו כן בשאר קרבן.

אמר לפנינו ומה בידי לעשות אמר לו הרם את מטך ונטה את ירך על הים וגו'. ואתה תהא מרומם ומשבח ונותן שיר ושבת והודאה וגדולה ותפארת וחוד והלל למי שהמלחמות שלו, עכ"ל. מבואר בדברי המדרש שיש בכח והודאה להקב"ה לפעול יותר מצעקה ותפילה.

ומפורש כתב הר"ק ה'נועם אלימלך' זי"ע (ליקוטי שושנה) עה"פ (תהלים קיא ט) 'פדות שלח לעמו צוה לעולם בריתו'. וז"ל, דהנה הבורא ב"ה שולח רפואה קודם המכה, ומה הוא הרפואה, היינו תהילותיו ושבחיו שאנחנו משבחים ומפארים את שמו הגדול ותורתו הקדושה, וזהו 'בורא רפואות' על ידי 'נורא תהילות', מחמת תהילותיו הנוראים הם הרפואות, וזהו 'פדות שלח לעמו' היינו שהשם יתברך ב"ה שלח מקודם פדות מכל צרות ומכות קודם למכה, היינו על ידי ש'ציוה לעולם בריתו' דהיינו התורה השלוחה לנו קודם לכל דבר המגינה ומצילה עלינו ועל כל ישראל אמן עכ"ל^י.

עוד במעלת ההודאה בשעת הצרה איתא מהר"ק ה'בני יששכר' זי"ע (כסלו-שבת מאמר ד אות קלט) שקיבל מרבתינו לפרש הפסוק (תהלים יח ד) 'מהולל אקרא ה' ומן אויבי אוושע', כי המשכיל אינו מבקש בקשותיו מאת השי"ת דרך בקשה אלא דרך שבת, כגון אם יש לו חולה בתוך ביתו רח"ל לא יבקש על הרפואה, אלא יודה לה' וישבח שהוא רופא חולים, ועי"ז תיעשה בקשתו ממילא.

כה. כתב רבינו יונה (שע"ת ש"ד אות יב) כמו שנאמר (תהלים עו יא) 'חַמַּת אָדָם תִּזְדָּךְ שְׁאֵרִית חַמַּת תִּתְּגַר', פירוש - כאשר צער האדם יודה אותך, כלומר שיודה אותך האדם בעת צער... שארית חמות - שהיו מפותחות (מוכנות) לבוא על האדם. כענין 'אל יתהלל חוגר כמפתח' (מלכים א' כ יא). תחזור ותעכב אותם ואל תביאם עליו וכו'. ונאמר (ישעיה יב א) 'אודך ה' כי אנפת בי ישוב אפך ותנחמני'. פירוש - אודך על מוסרך וקבלתיו באהבה, ובעבור זה שאודך על שאנפת בי, ישוב אפך ותנחמני.

כו. סיפר הגאון רבי חיים שאול קאופמן זצ"ל, באחת העיירות הילך לו 'מוסר' שהיה ממרר את חיי תושבי העיר נוראות, כמובן שהכל שנאו אותו שנאת מוות, אבל לרוב אימה ופחד לא היו יכולים עשות לו מאומה, אבל ילדי העיר היו מרדפים אחריו ומכריזים אחריו קריאות גנאי, בכל עת מצוא היו מכנים אותו 'המן הרשע', עד ש'ויקצוף המוסר מאד וחמתו בערה בו', מיהר עצמו לחצר גינת ביתן הפריץ, ומשהושיט לו הלה את שרביט הזהב, נענה ואמר, ישנו עם אחד מפוזר ומפורד בין העמים והם מבזים אותי ומשפילים אותי עד עפר, בהכרזות המן הרשע... המן הרשע... באותו היום שלח הפריץ את הרצים דחופים ומבוהלים, ופקדו על העם כי יצא לאור 'חק' חדש, כי כל הקורא לרעהו 'המן הרשע' ייקנס באלף רובלים, ודינו כמהלך ללא 'מסיכה' בימי ה'קורונה' - שכל הנתפס על חם משלם קנס טבין ותקילין...

אבל, לא אלמן ישראל, און אידן געבן זיך אן עצה (יהודים מסתדרים תמיד עם גזירות הפריצים), החלו לקראו 'בן המדתא', עד שגם לזה הגיעה עת שנתמלאה הסאה, והמוסר רץ אל הפריץ, ותינה בפניו, אוי פריצי הנכבד, יהודיך מכנים אותי בקריאות גנאי נוראות, כי מי לא יודע שכן המדתא היינו 'המן הרשע'... שוב שלח הפריץ וחוקק חק כי כל המכנה 'בן המדתא' ייקנס לא רק באלף רובלים אלא באלפיים רובלים... מה עשו בני ישראל, החלו מכנים את

שמאחר שרצונו של המקום ב"ה שנשוח בכל נפלאותיו ויתפרסם הנם בעולם על כן ציווה להביא לחמים רבים, והלא אי אפשר לאדם לאכול את הקרבן עם כל הלחמים בזמן מועט כ"כ של 'יום ולילה', ומוכרח הוא להזמין אנשים אחרים ל'סעודתו', ועי"ז יתוודע ויתגלה כי הוא מלך על כל הארץ, ועושה נפלאות לבדו כי לעולם חסדו (ועי' בזה עוד בהרחבה ב'העמק דבר').

ונמצינו למדים כי ראוי לו לאדם לעשות 'פירסומי ניסא', ולספר לבריות את הנס שנעשה לו, וכלשון הכתוב (תהלים לה יח) 'אורך בקהל רב בעם עצום אהללך', שבו מתגדל ומתקדש שם ה' בעולמו.

ושמו אצל המזבח - לכל ידח ממנו נידח

בפרשתן (ו ג), 'והרים את הדשן אשר תאכל האש את העולה על המזבח ושמו אצל המזבח', וביאר הרה"ק ה'בית יעקב' מאי' ביצא זי"ע (אות טו) כי בא הכתוב לחזק לב מי שנפל וחטא ח"ו, ונדמה לו שהתרחק מהבורא ית"ש עד שמתבייש הוא לשוב אליו

והביאור הוא בהקדם מה דכתיב גבי קרבן תודה 'ביום ההוא יאכל לא תותירו ממנו עד בוקר' (כב ל), וצריך לבאר, מה נשתנה קרבן תודה (שהוא קדשים קלים) שאינו נאכל אלא ליום ולילה משאר 'קדשים קלים' כגון שלמים שהם נאכלים לשני ימים ולילה אחד. וביאר ה'אברבנאל' (בפרשתן) וז"ל, כי הנה היה זה כדי לפרסם הנס, וזה שהבעל שלמי תודה כשהוא רואה ששלמיו אינם נאכלים אלא ליום ולילה עד חצות, הוא מזמין על שלמי תודתו אחיו ואוהביו ומיודעיו לאכול ולשמוח עמו (בכדי שלא יישאר מן הקרבן ומן הלחמים שעמו, ולבל יבוא לידי 'נותר'), וישאלו זה את זה על מה היתה תודתו, וחוא יגיד להם הניסים והנפלאות שעשה עמו ה', וירוממוהו בקהל עם ובמושב זקנים יהללוהו. ואילו היו שלמי תודה נאכלים כשאר השלמים לשני ימים ולילה אחד לא היה הבעל מזמין לשום אדם, כי לשני ימים ולילה אחד בבית יאכל. עכ"ל. ובדרך זה ממש ביאר ה'ספורנו' את חיוב הבאת 'לחמי תודה' וז"ל 'וברבות הלחם יתפרסם הנס לאוכלים רבים', כלומר,

המוסר 'קדמא ואזלא' - על שם כך שבפעם האחרונה בה מוזכר שמו של המן הרשע במגילה, הרי 'טעמי המקרא' שלו קדמא ואזלא, ובכל מקום אשר דבר ה'מוסר' ודתו מגיע נשמעו הקריאות 'קדמא ואזלא', אחר הדברים האלה קצף המוסר גם על קריאת גנאי זו, וכל עוד נפשו באפו 'מסר' את בני העיר על בזותם אותו, גם עתה חקק הפריץ כי על הכרזת 'קדמא ואזלא' ייקנסו בג' אלפי רובלים.

בלית ברירה, החלו הנערים לרוץ אחרי המוסר ומזמרים אחריו את הניגון של 'קדמא ואזלא', ללא אומר וללא דיבורים, רק הניגון לבדו, אחרי כמה ימים כשהמוסר הבין מה ירמזו הנערים בניגון זה, החיש פעמיו כשכולו אומר בוש וחרפה, אדוני הפריץ ראה מה מעוללים לי, עתה ספק הפריץ את ידיו ואמר, נו, מה ביכולתי עשות, אי אפשר לי לעצור אותם מלזמר ניגון... כי רק כשנשמעים מפי האדם דיבורים שאינם הוגנים יש מקום להעמידו לדין ולטעון כנגדו, אבל על ניגון אין מה לעשות...

ולדין יאמר, פעמים שהמקטרגים יקטרגו על תפילותיו ובקשתיו של האדם בטענה כזו או אחרת, אבל על 'ניגון' אין מקום למסטין לקטרג כלל וכלל.

כז. מסופר על זקנו של החיד"א ה"ה הגה"ק רבי אברהם אזולאי זי"ע בעל ה'חסד לאברהם' אשר נסע מארץ הקודש לעבר לים בכדי לקבץ מעות לעניי ארץ ישראל, ובהיותו בלב ים עמד רוח סערה ותרומם גליו, ונחשולי מים רבים אדירים איימו להציף את הספינה ולהטביעה רח"ל, קם רבי אברהם וקיבל על עצמו, שאם יהא ה' בעזרו ותשקוט הסערה אזי בכל ימיו יודה לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויפרסם את הנס, ומיד נרגעו הגלים והרוחות. ולזכר הנס שינה חתימת יד קדשו כמין ספינה להודות ולהלל בפרסומי ניסא.

כח. ב'כף החיים' (סי' רפ"א ס"ק ח) מביא מה שכתב הגה"ק ה'חסד לאברהם' זי"ע שקבלה יש בידו משמיה דרבי יהודה החסיד ששבח נשמת כל חי מסוגל על כל צרה שלא תבוא - לקבל האדם על עצמו שכשיהיה ניצול מצרתו יאמר נשמת כל חי בתודה וקול זמרה בפני עשרה, ובו נצולו רבים.

וכך שמענו לאחרונה מאיש יהודי הדר באנטווערפן יצ"ו אשר המתין זה כמה שנים לזכות בבנים, ושמעה ב"ב מעין 'סגולה' זו, וקיבלה על עצמה לערוך סעודת הודאה בפני עשרה שיושעו, ולא חלף זמן הרבה עד שב"ה הגיע זמן ההודאה...

כט. וכך העיד הגה"צ רבי אליהו ראטה משם רבו הרה"ק רבי שלומק'ה זי"ע, כשמזדמן לאדם ענין 'השגחה פרטית' אל ישמור את הדבר בסוד בינו לבין עצמו, אלא מוטל עליו חוב קדוש לפרסם את גילוי ההשגחה שהייתה לו.

ולא עוד אלא שה'עולה' ניתן דמה למטה מחוט הסיקרא, ואילו חטאת ניתנת למעלה מחוט הסיקרא, כי מעלת בעלי תשובה עדיפה טפי ממעלת צדיק גמור, וכדאיתא בזה"ק (ח"א קכט): 'תנינן אחר דקאריהון דתשובה קיימי ביה, ביהוה עלמא, צדיקים גמורים לית לון רשו לקיימא ביה, בגין דאינון קריבין למלכא נחיר מלכא, ואינון משכי עליוהו ברעוהא דלכא נחיר ובחילא סגיא לאתקרבא למלכא' - מקום שבעלי תשובה עומדים בו באותו עולם צדיקים גמורים אין להם רשו לעמוד בו, כי הם (הבעלי תשובה) קרובים למלך יותר מכולם, והם מושכים עליהם ברצון הלב יותר ובכח רב להתקרב למלך.

זיה"ר שימי הפורים אכן לא יעברו מתוך היהודים, ונזכה לשפע רב, אורה שמחה לא וששון ויקר, כן תהיה לנו בב"א.

ית', ולזה נאמר עניין 'תרומת הדשן', ש'לעין נראה שאין בזה הדשן שום טובה כי נתרקה מלהיכלל באש של מעלה, אעפ"כ אמרה תורה ושמו אצל המזבח והיה נבלע במקומו, ועד"ז ייאמר גם למי שנדמה לו שאין בו שום טובה, אך כי הקב"ה חושב מחשבות לבל ידה ממנו נידה, ואם יתחזק בעבודתו ית"ש' אזי אף יהיה לנוכח השי"ת 'ושמו אצל המזבח'...

נוראות ביאר הרה"ק ה'מי השילוח' זי"ע בהא דכתיב בפרשתן (ו' יח) 'זאת תורת החטאת במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת', כי הנה 'חטאת' שייכת לאנשים בעלי חטא רח"ל, אכן ה'עולה' מרמזת על מי שלא חטא (שהרי אינה באה על חטא), ואמר הכתוב שבאותו 'מקום' שנמצא מי שלא חטא - שם 'תשחט החטאת', כי זה שישב בתשובתו מגיע לאותו 'מקום' של הצדיק,

ל. סיפר הרה"ק רבי יענק'לה מפשעווארסק זי"ע (אמרי יעקב) ששמע מחותנו הרה"ק רבי איציק'ל זי"ע, שהרה"ק ר' יוסף זאב מקשאנוב הגיע פעם אל זקנו הרה"ק מצאנז זי"ע, ובהיותו עומד עדיין בחדר החיצון אמר להעומדים שם ד"ת ששמע מחותנו (הרה"ק ר' מנחם מענדל מגלאנוב זי"ע) וכאשר יצא ה'דברי חיים' לחדר החיצון קרא לו ושאלו מה הוא מדבר, השיב שאומר דברי תורה בשם חותנו, אמר לו הרה"ק מצאנז זי"ע 'הערט'ס וואס איז תורה, אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה (בפרשת ו' ו'), אש - א פייער, תמיד - שטענדיג, תוקד - זאל פלאקערן, על המזבח - אויפן הארץ, לא תכבה - ס'זאל נישט פארלאשן ווערן, און אפילו ווען מגייט אוועק חלילה פין א הארבע עבירה' עכלה"ק. (הקשב מה היא 'תורה', אש תמיד תבער במזבח שבלב, ולא תכבה אפילו אם נכשל בעבירה חמורה).

על פי זה ביאר הרה"ק רבי יענק'לה זי"ע מה שהביא ב'עבודת ישראל' (משפטים ד"ה וכו') בשם סידור האר"י כי הרמ"ק קיבל מפי אליהו זכור לטוב סגולה לבטל מחשבות זרות הנופלות על האדם לומר את הפסוק 'אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה', שאין זה רק 'סגולה' בעלמא, אלא נכלל כאן מהי הדרך שיוכל האדם לנצח את יצרו, כי שלהבת הקודש אשר תוקד בלבבו היא השורפת כל רע.

משל למלך שאיווה לבנות לעצמו 'ארמון המלוכה' ברוב פאר והדר באמצע יער עבות, קם ושכר פועלים שהחלו בכריתת עצי היער, עבר שם חכם אחד וראה את עבודתם הקשה, הלך אל המלך ואמר לו, אדוני המלך, גם אם יכרתו עבדך את עצי היער יומם ולילה - יכלה הזמן והם לא יכלו, לרוב העצים אשר ביער, אך אם אתה לו שמעני - איעצך עצה טובה, הבער אש ביער ובתוך כמה שעות ספורות יהפוך כל היער למאכולת אש, ויהא בידך מקום נקי, פנוי וראוי לבניית הארמון. כך נמי לענין עבודת ה', אם יעבוד האדם לתקן מידה פלונית ומידה אלמונית, פעמים שיכלה הזמן והם לא יכלו, עצתו - להבעיר בלבו אש התורה והעבודה, שלהבת אש לבורא יתב"ש, וממילא ישרפו כל השטותים, ברוחניות ובגשמיות.

בלשון חסידים היו ממשילים, כי הנה כל משקה שיש בו אלכוהול, אינו נקפא אפילו בפריזער (מקפיא) החזק ביותר, כי האף אומנם שמדפנות הפריזער נושבות רוחות כפור קרירות וקרח, הרי ה'אש' - האלכוהול שבקרבו, אינו נותן לרוח הקור לשלוט עליו, והלימוד פשוט, כשיבעיר האדם בקרבו 'אש קודש' לכל דבר שבקדושה, לא ישלטו עליו רוחות זרות אפילו בכפור הגדול שבעולם... (בוודאי, מוזהר ועומד כל איש מישראל שלא לשהות בסביבה של קרירות ח"ו אבל בא לומר בדרך כלל, שבכל עת יבעיר לבו לטוב, ועי"ז יהיה שמור מכל רע הבא סביבו).

לא. כה אמר הרה"ק רבי מנחם נחום מבאיאן טשערנאוויץ זי"ע על דברי חז"ל (תענית כט.) 'משנכנס אדר מרבין בשמחה', כי לא ידענו באיזו מין שמחה מדובר, והרי גם על הרעה והקושי אמרו (ברכות נד.) 'חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה' ואמרו בגמרא ולקבלינהו בשמחה, אמנם, לא כן הוא, כי אף אם יש לקבל את הרעה בשמחה, מ"מ בוודאי אין לומר עליה 'מרבין'... ואם אמרו על זה החודש 'מרבין בשמחה' בוודאי הכוונה על הטוב הנגלה לעיני בשר, טובה וברכה מרובה לכל בני ישראל בב"א.